

Man skal nok lige lære os at kende først...

Et inspirationshæfte om børnesamtalen

Indhold

4

"Vi har fået øje for børnene"

I Århus har kommunen satset på at opruste børnesamtalen, og det har givet resultater.

7

Den ny lov

Den hidtidige aldersgrænse for høring af børn er nu ophævet.

8

Send en SMS til sagsbehandleren

Børn fra Familieplejen Danmarks Børneting ønsker, at sagsbehandleren skal møde dem uden forudfattede meninger.

14

Kommunal kulturrevolution efterlyses

Interview med lektor Karen-Asta Bo.

16

Det vigtigste er at ville samtalen

Rundbordssamtale mellem fem sagsbehandlere og fem tidligere anbragte børn om børnesamtalen.

22

Den gode myndighedsperson

Sagsbehandlerens fornemste opgave er at bære myndighedskasketten på en forståelig måde for barnet, mener psykolog Michael Storm.

24

Jeg kan ikke tale urdu, men jeg er parat til at lytte

- Børnesamtalen med et barn med en anden etnisk baggrund kræver særlige overvejelser, siger lektor Marianne Skytte.

26

Hvis bare sagsbehandleren havde lyttet

24-årige Gülhan Kiraz fortæller, hvordan hun oplevede mødet med det sociale system, da hun som 16-årig flygtede hjemmefra.

28

Annes Bog

Billedbøger hjælper børnesamtalen på vej i Herlev Kommune.

Redaktionen:

Henrik Egelund Nielsen
Per Støve
Kirsten Holm-Petersen
Lars Stilling Netteberg
Britta Søndergaard

Tekster:

Britta Søndergaard
Kirsten Holm-Petersen
Hanne Warming

Fotograf:

Michael Daugaard
Fotos: Modelbilleder af børn er taget på Husum Skole og er uafhængige af hæftets indhold.

Layout:

Westring Grafisk, Kenneth Johansen

Tryk:

Saloprint

Udgiver:

Dansk Socialrådgiverforening
www.socialrdg.dk

HK/Kommunal
www.hkkommunal.dk

Familieplejen Danmark
www.famdk.dk

Red Barnet
www.redbarnet.dk

Udgivelsen sker i tilknytning til KABU projektet, Socialministeriets kvalitetsprojekt på anbringelsesområdet. www.kabuprojektet.dk

Hæftet fås hos organisationerne.

ISBN: 87-85014-16-8

1. udgave, 1. oplag, 2004.

Børn skal høres

Hvis der er en linie, der i de seneste 15 år har været ubrudt i lovgivningen om særlig støtte til børn og unge, så er det en stadig udvidelse af børns og unges ret til at blive hørt og inddraget. Den har udviklet sig konstant siden "Graversen-reformen" i 1992 tog de første, skelsættende skridt og gav partsret til de 15-17-årige og høringsret til børn på 12 år ved anbringelse.

Siden udvidede Serviceloven i 1997 børnenes rettigheder markant ved i § 32, stk. 3 at slå fast, at: "Barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed."

Efter en mindre udvidelse af høringsretten i 2000 blev lovændringen i 2003 endnu et markant skridt ved at fjerne 12-årsgrænsen og udvide høringsretten, så der nu skal gennemføres en samtale med alle børn, inden der besluttet en foranstaltning. Samtalen kan kun undlades, hvis barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod. Og udviklingen er ikke slut med det. I den "anbringelsesreform", der forhandles i skrivende stund, foreslås det, at børnene skal høres ved afgørelser om samvær, at børn over 12 år skal kunne klage over valg af anbringelsessted, samt at anbragte børn skal have en pjece om deres rettigheder.

Loven kræver med andre ord gennemtænkte, respektfulde og tilbagevendende samtaler med barnet både i forbindelse med undersøgelsen, inden der besluttet, og senere i forbindelse med tilsyn og ændringer. Dermed ligger Danmark på linie med FNs Børnekonvention.

Alligevel har en række undersøgelser vist, at samtaler med børnene ikke gennemføres i det omfang, de skal ifølge loven.

Børn, der er anbragt eller skal anbringes, er i forvejen i en ekstremt sårbar situation. Det er en yderligere belastning,

når de ikke gennem en samtale med sagsbehandleren bliver informeret og får bedre mulighed for at forstå, hvad der sker med dem og hvorfor.

Vi skal ikke på dette sted prøve at forklare, hvorfor samtalerne ikke tages. Det handler om mange ting - manglende politisk og ledelsesmæssig prioritering, ressourcer, færdigheder, traditioner og et børnesyn, der er anderledes end lovens. Men den manglende inddragelse af børn understreger, at der er et stort behov for at søge at forbedre praksis omkring børnesamtalen.

Dette hæfte skal være med til det. Det er blevet til på initiativ af Red Barnet, der har inviteret Familieplejen Danmark, Dansk Socialrådgiverforening og HK/Kommunal til at være med. Det har fået støtte af Socialministeriets KABU-midler, så det har været muligt at sende det til alle sagsbehandlere, der har børnesager, til de sociale højskoler, Forvaltningshøjskolen etc.

Hæftet er ikke et forsøg på at lave en manual for børnesamtalen. Det skal sætte fokus på samtalen med børnene, det skal støtte dem, der skal udføre samtalerne, og det skal inspirere til den udvikling, der er behov for. Hæftet præsenterer historier og refleksioner fra aktørerne - sagsbehandlere, kommuner, konsulenter, anbragte børn og tidligere anbragte - for at trække nogle af de centrale problemstillinger op og for at vise eksempler på, hvordan man nogle steder har grebet børnesamtalerne an på en spændende og relevant måde.

Hæftet var naturligvis aldrig blevet til noget uden hjælp fra mange, der har medvirket ved interviews og artikler, kommentarer, forslag, gennemlæsning osv. Vi skal fra de deltagende organisationer rette en varm tak til alle, der har været med til at gøre hæftet muligt og dermed bringe den faglige diskussion nogle skridt videre.

Redaktionsgruppen

To familierådgivere i Århus:

Vi har fået øje for børnene

Foto: Kissen Møller Hansen.

Tidligere havde vi en tendens til at skubbe børnesamtalen fra os. I dag har vi virkelig fået fokus på børnene, siger familierådgiver Erna Damgaard (forrest)

4

og afdelingsleder Bitten Horwitz (bagest) fra Familiecenter Syd i Århus. De har lige som de øvrige familierådgivere i Århus Kommune været på kursus og arbejdet med børnesamtalen i den daglige praksis.

Den ni-årige dreng har så store problemer i skolen, at han er blevet smidt ud af klassen og nu får eneundervisning. Far og mor er i familiebehandling, og der skal nu tages stilling til, om drengen skal anbringes uden for hjemmet.

Om to dage skal socialrådgiver Erna Damgaard møde drengen for at høre hans version af et forløb, som drengens pædagoger og lærere allerede har deres meninger om.

"For nogle år siden ville jeg nok ikke have arrangeret en samtale, hvor jeg skulle tale direkte med et barn om de vanskelige forhold i familien. Jeg følte mig ganske enkelt ikke klædt på til disse samtaler. Men i disse dage går jeg og forbereder mig," siger Erna Damgaard.

Familierådgiver Erna Damgaard har været ansat på Familiecenter Syd i Århus siden 1995, og Bitten Horwitz har været afdelingsleder samme sted siden 2000. Selv om de har henholdsvis 15 og 30 års erfaring som socialrådgivere, har de oplevet, at deres faglige kunnen ikke var nok i

forhold til børnesamtalen. Men det har ændret sig, efter at de lige som hovedparten af de omkring 60 familierådgivere i Århus Kommune har været på kursus i børnesamtalen.

UNDERVISNING MED KOLLEGER

Kurserne består af fire undervisningsdage ledet af lektor ved Den Sociale Højskole i København, Karen-Asta Bo. Familierådgiverne bliver undervist i børns udvikling og samtalen med børn, og de øver selve børnesamtalen via rollespil og foran videokamera. Kurset har tæt sammenhæng med den daglige praksis. Som et vigtigt led i forløbet mødes familierådgiverne på Familiecenter Syd hver anden måned for at diskutere, hvordan nogle af deres børnesager kan håndteres.

"Tidligere foregik børnesamtalen mere tilfældigt ud fra vores egen praksis, og hvad vi selv fornemmede. I dag har jeg fået et helt andet fokus på børn," siger Erna Damgaard.

I modsætning til tidligere lægger hun nu et stort arbejde i at forberede hver eneste børnesamtale. Efter kurset er det blevet fast rutine altid at gøre sig klart, hvilken slags samtale der skal føres med barnet.

"Nu ved jeg for eksempel, om det er en informationsgivende samtale, hvor jeg skal fortælle en 12-årig, hvor han skal bo, og hvem der har besluttet det. Eller om det er en samtale, hvor jeg skal undersøge, hvad der skal ske med barnet," siger Erna Damgaard.

ØVELSE GØR MESTER

Erna Damgaard og Bitten Horwitz understreger, at børnesamtalen kræver øvelse. I begyndelsen fandt Erna Damgaard det lettest at "øve" sig på den såkaldt informationsgivende samtale, hvor hun som rådgiver for eksempel skal fortælle barnet, at det ikke længere kan bo hos far og mor. Men

5

efterhånden føler hun sig også bedre rustet til de undersøgende samtaler.

"Kurset har givet nyttige værktøjer til, hvordan vi snakker med børn, uden at de bliver udfrittet om de ting, der er ubehagelige," siger Erna Damgaard og fremhæver kurssets indføring i samtaleteknik som en konkret inspiration:

"På kurset har jeg lært at spørge om fremtiden. I stedet for at spørge en 12-årig pige, der har en alkoholiseret mor, om hendes forhold i hjemmet, er det bedre at spørge: Hvor tror du, at du bor om et år?

Hvis pigen svarer: Om et år bor jeg stadigvæk her, for mor kan ikke holde op med at drikke på et år, så giver det nogle informationer om pigens liv. Det er en teknik blandt mange, der gør, at jeg føler mig bedre rustet til at gå ind i samtalen. Jeg er ikke længere så bange for at komme til at skade barnet."

HAR IKKE ALTID SVARET

Alene i 2003 er der foretaget godt 40 nye anbringelser på Familiecenter Syd, og hver eneste sag tager meget tid.

"Når jeg for eksempel skal møde den ni-årige dreng, nytter det ikke, at jeg har lavet for mange andre aftaler den dag," siger Erna Damgaard, der understreger, at tiden ikke blot er en vigtig faktor i forhold til den enkelte samtale, men også i forhold til hele sagsforløbet.

"Noget af det, erfaringen har givet mig, er, at jeg bedre kan være i den proces, det er at undersøge. Tidligere var jeg god til at handle, for der skulle jo gerne træffes en afgørelse hurtigt. Jeg tror, de fleste, der begynder i familierådgivningen, skal igennem at kunne være i den proces, der hedder, at man som rådgiver ikke har svaret. Ofte føler vi os pressede til at træffe en hurtig afgørelse. Selvfølgelig skal der handles hurtigt i sager om grov omsorgssvigt. Men i mange sager har børn levet under dårlige forhold i årevis, og det er mindre afgørende, om de bor en måned længere eller kortere hos familien," siger Erna Damgaard.

TAL UDEN OMSVØB

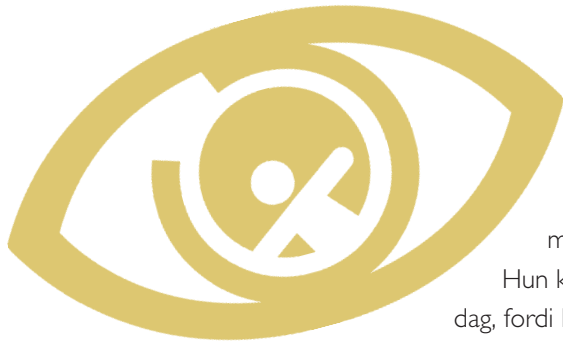
Børnesamtalen med mindre børn betragtes af mange som en særlig udfordring. Bitten Horwitz understreger, at det er vigtigt også at inddrage små børn.

"Det er for eksempel rådgiveren, der skal sige til det lille barn: Lige nu har din mor det sådan, at hun skal drikke 20 øl om dagen. Det kan du ikke tåle. Vi må ikke gå rundt som katten om den varme grød om det, der er svært, for børnene ved meget mere, end vi gør," siger Bitten Horwitz og fortæller om tre børn af en alkoholiseret mor, som hun var familiebehandler for i mange år.

"Når børnene skulle besøge deres mor, blev vi nogle gange nødt til at aflyse det. Og så kunne jeg for eksempel

KÆRT BARN HAR MANGE NAVNE: VI HAR I HÆFTET BRUGT DE BETEGNELSER FOR SOCIALRÅDGIVERE OG SOCIALFORMIDLERE MED FLERE, SOM DE INTERVIEWEDE HAR ANVENDT.

sige til børnene:
Jeg har snakket
med jeres mor.

Hun kommer ikke i
dag, fordi hun har drukket.

Så vidste børnene præcis, hvorfor
de ikke kunne møde mor. Havde jeg derimod nøjedes
med at sige: Mor har det ikke så godt, derfor kommer
hun ikke, så havde det skabt en masse bekymring hos
børnene."

Trods alle gode intentioner oplever de to rådgivere
nogle gange, at det er umuligt at skabe kontakt med et barn.

"Jeg havde for eksempel for nylig en 14-årig pige til
børnesamtale. Hun havde meget dårlige forhold i hjemmet,
og hun havde lige fået at vide, at hun skulle smides ud af
skolen. Hun havde tankerne helt andre steder end ved mine
spørgsmål. Jeg måtte simpelthen opgive. I den situation må
en pædagog eller en anden, der kender pigen godt, tale
med hende."

Og Bitten Horwitz tilføjer:

"Næsten ligegyldigt hvor dygtige vi er, så vil der hele
tiden være børn, som det vil være svært at tale med. Men
bare det, at vi hele tiden er bevidste om, hvordan vi ind-
drager børn, er et stort fremskridt."

Bedre børnesamtaler

"Det er klart min fornemmelse, at der i dag føres flere og
bedre børnesamtaler."

6

Sådan sammenfatter udviklingskonsulent Mariane Jo-
hansen fra Århus Kommune erfaringerne fra det projekt,
der siden 1999 har satset på at undervise alle familierådgiv-
ere og ledere på kommunens i alt fire familiecentre i bør-
nesamtalen.

Over fire år har rådgiverne modtaget 2 gange 2 dages
undervisning. Et af de afgørende elementer har været at
inddrage kurset i den praktiske virkelighed. Derfor mødes
familierådgiverne cirka hver anden måned med kolleger for
at drøfte håndteringen af konkrete børnesager. Mariane
Johansen understreger, at Århus Kommune med relativt få
midler fra egen kasse har fået skærpet opmærksomheden

omkring børnesamtalen og samtidig fået kvalificeret ind-
dragelsen af børn. Projektet er bevidst lagt an, så det er
tidsmæssigt overkommeligt for den enkelte rådgiver.

"Projektet har helt klart betydet, at rådgiverne har fået
øje for børnene, og samtidig er der blevet rykket ved bør-
nesynet på familiecentrene," siger Mariane Johansen. Hun
understreger, at oprustningen af børnesamtalen i Århus er
en proces, der fortsætter. Nye rådgivere kommer på kur-
sus, og diskussionerne omkring børns inddragelse er blevet
en integreret del af hverdagen på familiecentrene. At der
er meget stor interesse for at lære mere, kan ses, når for-
valtningen holder opfølgningsdage om børnesamtalen. Der
er altid mange tilmeldte.

FORBERED BØRNESAMTALEN

Kurset i børns inddragelse har inspireret familierådgiver Erna Damgaard til at forberede samtalen blandt andet efter
følgende spørgsmål.

- ❖ Formålet med samtalen. Der tages stilling til, om det er
en informationsgivende samtale, en undersøgende eller
en støttende samtale.
- ❖ Det skal overvejes, om der er forhold, der gør, at samtalen
helt undtagelsesvis ikke skal finde sted for eksempel
på grund af barnets skrøbelige psykiske situation.
- ❖ Hvem skal deltage i samtalen. Skal der en person med,
som barnet kender godt og føler tillid til, for eksempel
en pædagog?
- ❖ Hvilke oplysninger er nødvendige for samtalen?
- ❖ Hvor skal samtalen finde sted?
- ❖ Hvem skal informeres om samtalens indhold?
- ❖ Hvilke vanskeligheder kan samtalen få for barnet?

**Læs mere om forberedelse af børnesamtalen i Social-
rådgiverforeningens blad: Uden for Nummer, nummer
6, 2003.**

Nyt retsgrundlag – ingen aldersgrænse for høring af børn

Den 1. juli 2003 blev paragraf 58 i Serviceloven ændret, så den hidtidige aldersgrænse på 12 år for, hvornår børn skal høres, blev fjernet. Nu skal børn som udgangspunkt altid høres uanset alder, medmindre barnets modenhed taler imod det. Barnet skal høres, "forinden myndigheden træffer afgørelse om en foranstaltning". Det gælder alle foranstaltninger, også forebyggende. Der er dermed et helt nyt retsligt udgangspunkt for børnesamtalen.

Den 24. november 2003 udsendte Socialministeriet en ny vejledning om inddragelse af børn i sagsbehandlingen.

Vejledningen nævner, at lovændringen skyldes et ønske om øget inddragelse og høring af børn både over og under 12 år, og at der er en egentlig pligt for kommunerne til altid at tage udgangspunkt i, at barnet skal høres.

Vejledningen slår i øvrigt fast, at:

- ❖ Samtalen er et tilbud. Hvis barnet ikke ønsker den, så skal den ikke gennemføres.
- ❖ Formålet med samtalen er: At give sagsbehandleren et førstehåndskendskab til barnet; at give hende en fornemmelse af barnets egen mening; og at klarlægge barnets holdning til foranstaltningen.
- ❖ Samtalen skal foregå under de bedst mulige forhold. Særligt for mindre børn skal samtalen foregå på en måde, der er afpasset barnets alder, modenhed og sagens art. Det nævnes, at det er vigtigt ikke at sætte

barnet i situationer, det ikke kan overskue og ikke har forudsætninger for at tage stilling til.

- ❖ Der vil være enkelte situationer, hvor barnets modenhed eller sagens karakter – for eksempel hvis barnet kan komme i en urimeligt presset situation - kan begrunde, at det ikke høres. Der skal foretages en konkret vurdering af, om hensynet til barnet i afgørende grad taler imod, at det inddrages eller høres.
- ❖ Der må ikke tages udgangspunkt i, om "det nytter noget" at høre barnet. Det må alene være barnets situation, der afgør, om samtalen undtagelsesvis undlades.
- ❖ Forældre har ikke ret til at være til stede ved samtalerne med barnet. De kan være til stede, hvis det ikke strider mod formålet med samtalen. Forældre kan ikke modsætte sig, at kommunen giver barnet mulighed for en samtale.
- ❖ Der er ikke pligt til at følge barnets holdning og ønsker. Men gør man det ikke, skal det i sagen oplyses, hvad begrundelsen er for ikke at gøre det.
- ❖ Kommunen skal vejlede barnet om retten til at have en bisidder som personlig støtte.

De nye regler kan læses i kapitel 3 i Socialministeriets "Vejledning om selvstændig handlekommune for anbragte børn samt høring og inddragelse af børn i sagsbehandlingen" fra 24. november 2003.

I januar 2003 oprettede Familieplejen Danmark Børnetinget med støtte fra Egmont Fonden. Lektor og ph.d. Hanne Warming fra Roskilde Universitetscenter udvalgte 15 plejebørn fra Børnetinget fortrinsvis i alderen 10-13 år, som hun dels har interviewet enkeltvis om deres oplevelser, tanker og erfaringer og dels haft gruppesamtaler med.

Formålet med Børnetinget er at give plejebørn landet over en stemme over for omverdenen – og mulighed for at kommunikere med hinanden. Denne artikel handler om børnenes erfaringer med at blive hørt – eller ikke hørt – i samtaler med sagsbehandlere og andre voksne.

SMS til sagsbehandleren

De voksne på kommunen må ikke møde plejebørn med forudfattede meninger, for plejebørn er ikke bare plejebørn. I stedet skal de være åbne og prøve at lære børnene at kende. Sagsbehandleren skal være på børnenes side. Og så er flere børn begejstrede for at have SMS-kontakt med systemet. Sådan lyder nogle af budskaberne fra en gruppe børn i Familieplejen Danmarks Børneting.

8

Af lektor og ph.d. **Hanne Warming**

Kun få af de 15 plejebørn, jeg har talt med i forbindelse med Børnetinget, kan huske deres møder med sagsbehandleren. I mine samtaler med børnene er der alligevel blevet sagt en del om at blive hørt – eller ikke blive hørt – i forbindelse med vigtige beslutninger.

Ikke overraskende giver de alle udtryk for, at børn bør høres og have indflydelse på eget liv. Men her hører enigheden så også op. Som et af børnene udtrykker det:

Anbragte børn er lige så forskellige som andre børn. De voksne, der skal tale med børn, skal derfor nok lige lære os at kende først. For plejebørn er ikke bare plejebørn.

Hvorfor er det nu en vigtig pointe?

Det er det, fordi en del af børnene har oplevet at blive mødt med stereotype forestillinger om, hvordan et plejebarn er og har det. De møder sådanne forestillinger i deres hverdagsliv og i mødet med de professionelle, der - før de har lært barnet rigtigt at kende - mener at vide, hvad der er godt for barnet, og hvad der vil ske med det, hvis ikke der handles sådan eller sådan.

Det reagerer børnene på, fordi de ikke kan lide at blive sat i bås. Som én forklarer:

"Så kan man jo lige så godt lade være at sige noget, for det bliver alligevel sådan." Underforstået: Som de på

forhånd har bestemt. Børnene oplever altså, at samtaler med voksne nogle gange har en tendens til at blive envejskommunikation, netop fordi de voksne sætter dem i bås.

På den måde bliver samtalen blot en måde at formidle og/eller bekræfte den opfattelse af sagen, som sagsbehandleren har i forvejen. Til gengæld er samtalen ikke med til at nuancere og uddybe den voksnes forståelse af barnets situation og ønsker.

I stedet skal de voksne prøve at være åbne og give sig tid til at lære børnene ordentligt at kende. Et af børnene siger, at de voksne godt må "stille sådan nogle spørgsmål, som man ikke bare kan svare ja eller nej til, men hvor man bliver nødt til at svare med en hel sætning." Det er en vigtig pointe for mange af børnene, selv om ikke alle er i stand til at sætte så præcise ord på det. For ja/nej spørgsmål har en tendens til at tage udgangspunkt i den opfattelse af sagen, den voksne har i forvejen.

Desuden forudsætter de, at børnene er i stand til at svare entydigt ja eller nej. Det er de sjældent. Andre gange er svaret: "ja, måske" eller "ja, hvis" eller "nej, hvis". Den mere åbne samtaleform, hvor barnet opfordres til at fortælle samt til at associere og reflektere, giver langt mere plads for den kompleksitet, der typisk præger børnenes livssituation.

10

VIL VÆRE NORMALE

De fleste af børnene er enige om, at det er vigtigt, at den, man skal snakke med, er én, som man kender godt og har tillid til. Derfor er det væsentligt, at de voksne lige lærer barnet at kende først – og omvendt.

Nogle af børnene vil slet og ret kun snakke med dem, de kender i forvejen og har et fortroligt forhold til i deres hverdagsliv. Det er typisk en forælder, en søskende, en forælder til en kammerat eller, når barnet er blevet anbragt,

en plejeforælder eller en familieplejekonsulent. De vil helst ikke snakke med fremmede.

Dertil kommer, at de nogle gange er trætte af, at der, som en af børnene udtrykker det: "hele tiden kommer nogen for at snakke. Man vil også gerne bare have lov til at leve et normalt liv."

Hvis barnet skal snakke med en person fra sit hverdagsliv, behøver samtalen ikke være så planlagt, og den behøver ikke blive så forstyrrende for barnets øvrige liv.

For børnene er det ufattelig vigtigt at få lov til og hjælp til at "blive normale", så de ikke afviger fra deres kammerater og det liv, de lever.

Dertil kommer, at man så kan snakke om tingene, når de dukker op, og når man har modet til det.

Men der er et dilemma for barnet ved "kun" at have kontakt til sin sagsbehandler gennem den fortrolige fra hverdagslivet. Det kom nogle af Børnetingets børn til at reflektere over ved en af gruppesamtalerne.

DITTES TANKER

Ditte er glad for at bo i sin plejefamilie, og der er et godt og tæt samarbejde både mellem plejemoderen og moderen og mellem plejemoderen og familieplejekonsulenten. Når familieplejekonsulenten er på besøg, snakker plejemoderen, Ditte og konsulenten alle sammen. De har kendt hinanden længe, og der er en hyggelig, fortrolig og uformel stemning. Plejemoderen og familieplejekonsulenten fungerer som Dittes talerør til forvaltningen, når der er ting, hun gerne vil have lavet om på, eksempelvis samvær med en af forældrene. På den måde har samarbejdet altid fungeret godt, og Ditte er uden formelle møder blevet hørt i forhold til store og små beslutninger.

Til gruppesamtalen kom hun imidlertid til at fundere over, hvordan det ville være, hvis hun fik et problem med plejefamilien, som hun ikke kunne tale med dem om:

Det har jeg faktisk aldrig tænkt over før ... Hvis det var mig, der havde et problem med min plejefamilie – det kan jeg slet ikke forestille mig – men, hvis det nu alligevel var, så ville jeg ikke kunne sige det til nogen. Så kunne det godt være, det ville være godt, hvis der var nogen, der snakkede alene med mig.

Denne dobbelthed af på den ene side det i situationen tilsyneladende optimale (åbenhed og fælles samtaler, hvor der bliver lyttet til Ditte), på den anden side isolationen, hvis der går skår i den gode relation til plejeforælderen, deler Ditte med flere andre plejebørn – men ikke alle.

TAST PÅ MOBILEN

Et par af børnene fortæller begejstret, at de er i SMS-kontakt med enten deres familieplejekonsulent eller deres sagsbehandler. Det giver dem mulighed for at taste i det øjeblik, det brænder på – og de skal ikke tage sig så meget

sammen, som hvis de skulle ringe eller skrive. De får på den måde fortalt om hændelser, tanker, følelser og tvivls-spørgsmål, som de aldrig ville få taget sig sammen til at tale om til et møde. Det opleves simpelthen som mindre farligt og skræmmende at SMS'e, fordi de ikke er konfronteret med den voksnes reaktion. Og så kan man gøre det i løbet af et øjeblik, hvorefter man lynhurtigt kan fortsætte med sit liv: Tude ned i puden, gå i byen med vennerne, tage til sport eller spise aftensmad med resten af familien. Man bliver ikke afbrudt i sit liv, men får hjælp til sit liv.

Men hvad så, hvis sagsbehandleren/konsulenten ikke lige sidder ved tastene? Børnene svarer, at det selvfølgelig er rart at få svar med det samme – men at det gør ikke så meget. Det får man jo heller ikke altid, når man SMS'er med vennerne. Det vigtige er, at man på et eller andet tidspunkt får svar, og at det SMS'ede bliver en del af samtalen næste gang, man mødes. En af pigerne fortæller:

12

Hvis jeg så har SMS'et et eller andet. Hvis jeg har været ked af det eller langt ude, så kommer hun lidt hurtigere og besøger os, og så spørger hun, om vi ikke også lige skal snakke lidt sammen på mit værelse. Det gode er, at så ved hun, hvad hun skal spørge om – ellers er jeg ikke så god til sådan at snakke om mine problemer.

TRYG I EGNE OMGIVELSER

"Jeg kunne ikke tænke mig at skulle op på kommunen og sige min mening. Det tror jeg ikke, jeg ville."

Stedet har betydning for, hvor tryk man føler sig, og det sender nogle signaler om, hvad der kan siges og ikke siges. Man føler sig mest tryk på sit eget domæne. For nogle betyder eget domæne (pleje)familien som sådan, mens det for andre er afgrænset til deres værelse. Men nogle gange oplever børnene, at hverken (pleje)familien eller værelset er deres domæne.

Emil har tidligere været i pleje et sted, hvor han havde det rigtig dårligt. De første år var ok, men de sidste år blev det værre og værre. I denne periode var Emil i jævnlig kontakt med både sagsbehandler og familieplejekonsulent. Det foregik på den måde, at Emil blev hentet, og så kørte de et eller andet sted hen og snakkede, for eksempel på café. Om det siger Emil:

Det var rigtig godt, det hjalp mig rigtig meget, for når det går så dårligt, så er det godt at komme lidt væk. Så kan man også bedre snakke om det.

Selv om Emil havde det dårligt i plejefamilien, havde han ikke lyst til at flytte, blandt andet fordi han var bange for at miste sine kammerater og sit netværk – så i en periode var turene et vigtigt åndehul for Emil. Senere flyttede Emil til en anden plejefamilie, hvor han fik det meget bedre.

DE SVÆRE BESLUTNINGER

At flytte fra én plejefamilie til en anden eller at flytte fra sine forældre til en plejefamilie (og omvendt) er en stor og vanskelig beslutning, som flere af børnene simpelthen synes er for svær. I bakspejlet erkender de, at de, hvis de i sin tid var blevet spurgt, ville have valgt forkert. Så ville de for eksempel ikke have været i plejefamilie – eller de ville ikke have skiftet plejefamilie. I dag kan de se, at det alligevel var den rigtige beslutning, fordi de nu har fået det meget bedre.

Er konklusionen så, at man skal lade være at tale med børnene om sådanne beslutninger?

Det er en nærliggende konklusion, men ikke min. For det første, fordi der også er eksempler på det modsatte: At der er blevet taget forkerte beslutninger, fordi man har "glemt" at lytte til børnene. For det andet, fordi der også er andre veje. Det er fortsættelsen af Emils historie et eksempel på.

Emil havde som sagt ikke lyst til at flytte, selv om det var åbenlyst for ham selv og for de professionelle omkring ham, at han ikke havde det godt i sin plejefamilie. Frem for blot at tage beslutningen hen over hovedet på ham, spurgte de, om han havde lyst til at prøve at komme på ferie i en anden familie. Det gik han med til, og efter opholdet i den anden familie fik han mod på at skifte.

Samtidig var de professionelle efter de mange samtaler, de havde haft med Emil, opmærksomme på, hvor vigtigt det var for ham at blive i nærheden af sine gamle kammerater.

Pointen er, at det handler om at supplere viden og spørgen med udforskning af mulighederne, blandt andet gennem prøvehandling. Det viser også andre af børnenes positive oplevelser med de professionelle.

13

TIL AT STOLE PÅ

Emil var på intet tidspunkt i tvivl om, at de professionelle var på hans side. Men sådan har børnene det ikke altid. Søren fortæller om sit møde med moderens sagsbehandler:

Jeg troede, vi havde en god samtale. Vi sad og snakkede, og det var som om, at hun forstod mig, og at hun var helt på min side. Men da vi så skulle ind til mødet, sagde hun bare: Så må vi jo se, hvad din mor siger. Så var det glemt – eller lige meget – alt det, vi havde siddet og snakket om.

Søren oplevede i denne situation at blive svigtet. Herefter har hans tillid til sagsbehandlere været lig nul. Han syntes, de havde en god samtale – men bagefter fik den ingen konsekvenser for det efterfølgende møde. Efter den

oplevelse mener Søren ikke, at "det skal være sagsbehandlere, der taler med børn. Eller i hvert fald skal det ikke være moderens sagsbehandler. Dem, der taler med børn, skal holde med børnene og lægge strategi sammen med dem. Og man kan ikke både holde med forældrene og med børnene."

Få sætter det så skarpt op som Søren – måske fordi de ikke på samme måde står i et modsætningsforhold til deres forældre. Men de fleste er enige i Søren's pointe: Fra barnets synspunkt handler den gode børnesamtale ikke kun om den rigtige samtaleteknik, men i lige så høj grad om det, der sker efterfølgende. Det afgørende er, at den professionelle handler loyalt over for barnet. Gør hun ikke det, oplever barnet i bedste fald samtalen som spild af tid – i værste fald som svigt og misbrug af dets tillid.

Kommunal kulturrevolution efterlyses

Opret et fagligt forum i hver forvaltning, hvor børnesamtalen kan diskuteres, og der kan foregå en systematisk opsamling af erfaringer. Det vil give flere og bedre børnesamtaler. Sådan lyder en af opfordringerne fra lektor Karen-Asta Bo. For kommunernes manglende prioritering af børnesamtalen er en af de væsentligste årsager til, at alt for få børn høres.

Hvor spørgsmålet for nogle år siden lød: "Er det overhovedet godt at høre børn?" Så lyder det i dag: "Hvordan kan vi så gøre det?" For heldigvis arbejder flere og flere sagsbehandlere med børns inddragelse.

14 Det siger socialrådgiver og lektor ved Den Sociale Højskole Karen-Asta Bo, der underviser i børns inddragelse. Den gode nyhed er ifølge Karen-Asta Bo, at interessen for at inddrage børn er vokset markant i løbet af de seneste to-tre år.

"Men samtidig er det stadig en kæmpeopgave at få udviklingen vendt, så alle børn bliver hørt, som de skal ifølge loven," siger Karen-Asta Bo.

I 2002 viste tal fra Socialforskningsinstituttet (altså før lovændringen i 2003), at kun en femtedel af alle børn har deltaget i en børnesamtale i forbindelse med en paragraf 38-undersøgelse.

Skal det billede ændres, kræver det ifølge Karen-Asta Bo en helt grundlæggende ændring af kulturen i de enkelte forvaltninger. For manglende faglig støtte til den enkelte rådgiver og en organisation, der ikke prioriterer børns inddragelse, er nogle af de væsentligste årsager til, at alt for få børn høres i børnesamtalen.

"Det er altafgørende, at ledelse og medarbejdere skaber en kultur, hvor det er en almindelig del af sagsbehandlingen, at børn inddrages. Det skal være en fast procedure i en sag, at der ikke kan laves en vurdering uden, at barnet er blevet hørt," siger Karen-Asta Bo og understreger, at børnesamtalen er den enkelte medarbejders og ikke mindst ledelsens ansvar. Børnesamtalen kræver først og

fremmest tid. Derfor er det helt afgørende, at arbejdet er tilrettelagt, så sagsbehandleren ikke føler, at hun er ved at drukne i sager. Samtidig er det helt nødvendigt med mere efteruddannelse af både ledere og ansatte.

Karen-Asta Bo foreslår desuden, at der i hver eneste forvaltning oprettes et fagligt forum, hvor der er mulighed for at drøfte børnesamtalen og sikre en systematisk opsamling af erfaringer.

Det er påfaldende, at man i nogle kommuner kan se knaldedygtige sagsbehandlere side om side med kolleger, der slet ikke inddrager børn i anbringelsessager. Det viser, at der mangler en faglig kultur omkring børns inddragelse. Omvendt kan kommuner, der arbejder målrettet, nå langt. Erfaringer fra for eksempel Greve Kommune viser, at der føres flere og bedre børnesamtaler, efter at forvaltningen har oprettet et fagligt forum for børnesamtalen, siger Karen-Asta Bo.

DE FORPINTE BØRN

Faglig usikkerhed, manglende viden om børn og de mange etiske dilemmaer, der er forbundet med børnesamtalen, er ifølge Karen-Asta Bo også helt centrale forklaringer på, at mange sagsbehandlere finder det så svært at inddrage børn. En af barriererne i forbindelse med selve børnesamtalen kan være, at sagsbehandlerens forståelse af problemerne fylder så meget, at der ikke er "plads" til barnets forståelse af sagen.

"Hvis sagsbehandleren på forhånd har lagt sig fast på

Foto: Louise Dyring Nielsen

en bestemt opfattelse af sagen, så er der måske slet ikke åbenhed for at høre barnets opfattelse. Det kan også være, at sagsbehandleren er så fokuseret på at opnå et bestemt mål, at man ikke giver barnet plads til at udtrykke sig. Det kan betyde, at samtalen bliver uden betydning for barnet," siger Karen-Asta Bo.

Nogle sagsbehandlere betragter det som et problem, at børnesamtalen kan åbne op for problemer, som de ikke kan "lukke" ned igen. Det kan også være svært at tale med et barn, der er forpint, fordi sagsbehandleren kan føle sig hjælpeløs. Endelig er de tillukkede og tavse børn et problem for mange.

"Men uanset, hvor dårligt barnet har det, så er samtalen vigtig. Sagsbehandleren skal ikke løse alle barnets problemer. Men opgaven er ud fra samtalen at danne sig et indtryk af barnets situation, og hvordan det bedst kan støttes," siger Karen-Asta Bo, der understreger, at børnesamtalen aldrig kan reduceres til et spørgsmål om teknik.

"I samtalen skal rådgiveren forsøge at opbygge en relation med barnet, så det får mulighed for at udtrykke sig om svære emner. Det er vigtigt at stille åbne spørgsmål og give barnet tid til at udtrykke sig. Den voksne skal være i stand til

"Det er en kæmpeopgave at få udviklingen vendt, så alle børn bliver hørt, som de skal ifølge loven," siger lektor Karen-Asta Bo.

at lytte til barnets følelsesmæssige budskaber. Det er også afgørende, at den professionelle ved noget om børn og forstår barnets reaktioner på adskillelsen fra far og mor."

UNDGÅ LOYALITETSKONFLIKTER

Karen-Asta Bo understreger, at sagsbehandleren ikke må stille barnet i en situation, *der er alt for dilemmafyldt*. For eksempel ved at spørge, så barnet skal udtale sig negativt om forældrene. For det kan betyde en alvorlig loyalitetskonflikt.

"Det er derfor også meget vigtigt, at sagsbehandleren er omhyggelig med udarbejdelsen af det skriftlige materiale i sagen, så barnet ikke kommer til at fremstå som den, der "angiver" forældre eller andre nære relationer, som det er knyttet til på godt og ondt. I journalerne skal det fremgå, at det er sagsbehandleren, der påtager sig ansvaret for at vurdere, hvad der er godt for barnet, men naturligvis på baggrund af sit indtryk af barnet, siger Karen-Asta Bo.

Et andet dilemma i børnesamtalen kan være, at barnet bliver spurgt om noget, som det i virkeligheden ikke har nogen indflydelse på.

"Man må ikke foregøgle barnet en indflydelse, som det ikke har. Et eksempel kan være det barn, der gerne vil blive boende hos far og mor, men alligevel skal flytte til en plejefamilie. I den situation må sagsbehandleren lægge tingene klart frem ved for eksempel at sige: Jeg ved, at du vil gerne bo hos din far og mor, men dine forældre synes, at det er bedst for dig at bo et andet sted."

Karen-Asta Bo understreger, at børnesamtalen er en kontinuerlig proces. Er der først taget stilling til en anbringelse, så er det stadig sagsbehandlerens ansvar at holde kontakt til barnet og beslutte, om det har brug for en fortrolig kontaktperson eller terapeut.

Overordnet er Karen-Asta Bo ikke i tvivl:

Det kræver en langvarig og målrettet indsats at udvikle en kultur, så det bliver en helt selvfølgelig del af en sag, at barnet naturligvis skal inddrages.

Hvordan foregår den gode børnesamtale?

Fem tidligere anbragte børn og fem erfarne sagsbehandlere mødtes for på den måde at skabe en dialog mellem systemets repræsentanter og en gruppe tidligere anbragte. Målet var ikke at opnå enighed, men at belyse børnesamtalen ud fra egne erfaringer og at drøfte de dilemmaer, der er knyttet til samtalen.

Læs om debatten og panelets anbefalinger her.

Det vigtigste er at ville samtalen

16

Alt for mange børnesamtaler gennemføres kun, fordi "det står i loven". Men børnesamtalen er ikke noget, der bare skal overstås. Den er livsvigtig for barnet.

"Jeg har haft rigtig mange sagsbehandlere, men jeg har ikke haft noget billede af dem som personer. Det er vigtigt at have et billede af sagsbehandleren."

Malene Meisner har selv været anbragt, og hendes konstatering er et af de eksempler, der åbner tre timers debat om børnesamtalen mellem fem tidligere anbragte og fem rådgivere (se boksen).

Naja Ericson, der blev anbragt uden for hjemmet som 13-årig, finder det også sigende, at hun ikke kan huske en eneste af de mange sagsbehandlere, hun har mødt.

Naja Ericson var for nylig i kontakt med systemet, da hun tog med sin niece, som er i familiepleje, til det første møde på socialforvaltningen. Det var kaotisk. Den vigtige førstegangssamtale blev for eksempel to-tre gange afbrudt af folk ude fra gangen, der skulle hente pjecer.

"Det føltes ydmygende for min niece at sidde og krænge sin sjæl ud, mens vildt fremmede mennesker gik ud og ind," fortæller Naja Ericson, der opfordrer sagsbehandlere til noget så grundlæggende som at sætte tid af til samtalen.

Bente Nielsen fra Baglandet i Århus fremhæver, at de basale krav til børnesamtalen er enkle: Rådgiveren skal tage værtsskab, så barnet føler sig velkommen, og der må godt være stearinlys og sodavand på bordet.

"Det er vigtigt, at rådgiveren præsenterer sig selv og siger, hvad han eller hun ved om barnet. Man skal have god tid, så man ikke stresser barnet. Rådgiveren skal kunne rumme barnets reaktioner. Hvis der er spørgsmål, er det vigtigt at svare så ærligt som muligt og indrømme, når der er noget, man ikke kan svare på. Som afslutning er det vigtigt at spørge, om barnet har forstået det, der er blevet sagt, og om der er noget, der skal tilføjes," siger Bente Nielsen.

Stefan Jul Gunnensen husker sit første besøg på en socialforvaltning:

"Jeg blev anbragt som fire-årig. Men jeg besøgte først et socialcenter som 17-årig. Jeg blev meget skræmt.

De ti deltagere i panelet

Foto: Louise Dyring Nielsen.

Hvordan tager man det så ikke som 6-årig, når man første gang skal ind på et kontor," siger Stefan Jul Gunnensen, der pointerer, at socialrådgiveren ikke må møde barnet med en alt for professionel holdning.

"Hvis man er et hjertevarmt menneske, er der ingen grund til at være så professionel."

MENTAL FORBEREDELSE

Familierådgiver Birte Bak fra Århus Kommune lægger vægt på, at hver eneste børnesamtale kræver mental forberedelse.

"Det aller-allervigtigste er, at jeg skal ville samtalen. Det kan for eksempel ikke nytte noget, at jeg har en samtale, hvis jeg er for træt. En samtale med et barn må aldrig blive noget, vi lige klarer."

Desværre er virkeligheden ifølge lektor Karen-Asta Bo, at alt for mange børnesamtaler bliver ligegyldige for børn, fordi sagsbehandleren betragter samtalen som en formssag, der skal gennemføres "fordi det står i loven."

"Rådgiveren skal forstå, at det er afsindig vigtigt for barnet, hvad der kommer ud af samtalen. Rådgiveren må først og fremmest gøre sig klart, hvorfor der skal snakkes

med barnet," siger Karen-Asta Bo, der opfordrer til altid at overveje, hvor samtalen skal foregå.

For som det udtrykkes i diskussionen: Forvaltningens kontorer er ofte "gyselige" – og ganske enkelt ikke egnede til at invitere børn ind i.

Den erkendelse har familierådgiver Per Støve fra Aalborg Kommune taget konsekvensen af: Når han taler med mindre børn, foregår det ofte i børnehaven, på skolen eller i fritidsklubben. Og han kan lade en del af samtalen med en ung, han kender godt, foregå under en spadseretur i en park.

DE SMÅ BØRN

Panelet er enig om, at samtalen med små børn rummer særlige udfordringer. En af faldgruberne er ifølge Karen-Asta Bo, at de små børn i modsætning til de lidt større børn ofte vil være særligt opmærksomme på at skabe et godt forhold til de voksne, som de taler med.

"Det betyder, at barnet måske kan komme til at sige de ting, som det tror, den voksne gerne vil høre. Det er en tidkrævende proces for det lille barn at fortælle om svære emner, for det har ikke svarene parat," siger Karen-Asta Bo.

17

Bente Nielsen, 39 år. Samtaleterapeut og familierådgiver. Leder af Baglandet i Århus, et netværks- og rådgivningscenter for nuværende og tidligere anbragte.

Naja Ericson, 36 år og pædagog. Blev som 13-årig anbragt på en døgninstitution og boede derefter i to plejefamilier i i alt seks år.

18

Hun opfordrer generelt rådgivere til at være var-somme, når der skal tales med helt små børn under 5-6 år. Det er vigtigt, at der er andre personer - for eksempel en pædagog, som barnet føler sig tryk ved - med i samtalen med mindre børn. På den måde har barnet også en voksen, som det efterfølgende kan tale med om, hvad der er foregået. Men sagsbehandleren skal være en aktiv del af samtalen - og kan også være den, der overbringer "dårlige budskaber".

Børne-familierådgiver Charlotte Veistrup fra Maribo Kommune fremhæver, at også mindre børn kan have brug for at få sat ansigt på "kommunen."

"For nylig havde jeg en samtale med en fem-årig, som jeg ikke kendte på forhånd. Han havde via forældrene fået den holdning, at kommunen havde ødelagt hans liv. Nu fik han mulighed for at snakke med en fra kommunen. Det

betød tydeligvis meget for ham at møde en fra systemet," siger hun.

Selv om der er mange krav forbundet med den gode børnesamtale, opfordrer Birte Bak sine kolleger til ikke at give op.

"Hvis vi ved, at børnesamtalen ikke er noget, der bare lige skal klares, så er vi nået langt. Alle, der har med børn at gøre, kan blive bedre til at snakke med dem. Og der er noget ved børn, der er guld. Det kan være det fantastiske ved børnesamtalen - men den kan også være fantastisk forfærdelig. Man kan gå hjem med følelsen af, at man ikke gjorde det godt nok. Med voksne er man mere forberedt. Man har måske en floskel, man kan bruge, hvis der sker noget uventet. Sådan er det ikke med børn. Hvis du ikke er heldig eller god nok, bliver du diskvalificeret. Det tager på folk."

Stefan Jul Gunnensen, 26 år og studerende. Har været anbragt i plejefamilie, fra han var fire, til han var 18 år.

Socialformidler **Birte Bak**, familierådgiver i Familiecenter Risskov i Århus Kommune. Har været sagsbehandler og familierådgiver i 25 år.

Rollen som barnets rådgiver

Børn skal inddrages. Men inddragelse er ikke ensbetydende med, at alle barnets ønsker kan efterkommes.

*Jeg ville gerne hjem til min far. Nogle gange stak jeg af for at besøge ham. For mine forældre var det mest dyrebare. Men jeg ville ikke have haft godt af at flytte hjem. Hvis nogen havde lyttet til mig og sagt, at nu skal du bo hos din far, ville det virkelig ikke have været godt for mig. Det var blevet en del af mig, at han nærmest lå død på sofaen. Men jeg elskede at være der, for det var mit frirum, og jeg skulle selv have bestemt **meget** mere, om jeg måtte komme på besøg hjemme.*

Alma Ankerbo, 22 år og tidligere anbragt.

Hvad betyder det konkret at inddrage et barn eller en ung i en anbringelsessag? Det var et af de spørgsmål, der blev taget op, da de fem sagsbehandlere og fem tidligere anbragte diskuterede børnesamtalen.

Børn- og ungerådgiver Susanne Jørgensen fra Gentofte Kommune skelner mellem indflydelse og medinddragelse:

"Man skal anerkende den følelse, børnene har. Selv når man ikke kan efterkomme børnenes ønsker, er medinddragelse vigtigere end medindflydelse. Medinddragelse er at føle sig lyttet til og hørt på og føle, at der bliver svaret på de spørgsmål, barnet har," siger Susanne Jørgensen og fortæller, at Gentofte Kommune tilbyder en særlig kontaktperson, der er en gennemgående person, frem til den unge er fyldt 22 år.

Erfaringen er, at kontaktpersonen både sikrer kontinuitet og fungerer som brobygger mellem barnet og systemet. På den måde bliver det lettere at inddrage barnet i vigtige beslutninger.

"Det er vigtigt at vise barnet eller den unge, at de er blevet hørt, og at alle sten er blevet vendt. Så kan sagsbehandleren godt give et afslag. Forældrene i en almindelig kernefamilie siger jo også nogle gange nej til deres børn," siger Bente Nielsen.

FORNUFTIG INDFLYDELSE

"Da vi diskuterede emnet i TABUKA (Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelsen), var der nogle af de tidligere anbragte, der sagde, at hvis de havde fået indflydelse, ville de have valgt forkert," fortæller Naja Ericson. Hun ville dog ønske, at hun selv havde haft mere indflydelse, da hun som 13-årig blev anbragt i en plejefamilie, hvor hun ikke følte sig hjemme.

Alma Ankerbo understreger, at barnet under anbringelsen skal opdrages, så det kan leve op til fornuftig indflydelse.

"Og hvis man skal tale om inddragelse, så skal sagsbehandleren virkelig ryste op med nogle ordentlige argumenter om, hvorfor hun siger, som hun gør. Det er ikke nok at sige nej."

Alma Ankerbo efterlyser, at anbragte børn i højere grad får mulighed for at ændre de beslutninger, de tager. For eksempel om en bestemt skole eller plejefamilie.

"Man skal have fortrydelsesret. Som anbragt barn har jeg flere gange hørt sætningen: Nu har du besluttet dig til det, så må du også tage konsekvensen. Men hvad nu, hvis den beslutning viser sig at være forkert? Anbragte børn skal også have mulighed for at lave om på beslutninger, hvis de fortryder."

19

Karen-Asta Bo er tilknyttet Den Sociale Højskole som lektor og studieleder for den sociale diplomuddannelse med specialisering i børne-familiearbejde.

Socialrådgiver **Susanne Jørgensen** er børn- og ungekonsulent i Gentofte Kommune siden 1995 og formand for faggruppen af kommunalt ansatte på børne-familieområdet i Dansk Socialrådgiverforening.

20

Alma Ankerbo, 22 år. Blev anbragt på døgninstitution som fire-årig og boede i to plejefamilier fra hun var seks, til hun var 18 år.

Socialrådgiver **Charlotte Veistrup** har været ansat i Børne-familieafdelingen i Maribo Kommune siden 1997.

Som 13-årig var jeg kørt træt af min klasse og pjækkede det meste af 7. klasse. Jeg foreslog at flytte skole, men det sagde sagsbehandleren nej til. Jeg følte slet ikke, at jeg blev hørt, selv om mit ønske var helt rimeligt.

Malene Meisner, 28 år og tidligere anbragt.

SYSTEMETS BØRN

Rådgiveren har mange og indimellem modsatrettede interesser både som myndighedspersonen, den lyttende rådgiver og den, der sidder på pengekassen.

"Det er et grundlæggende dilemma, at jeg har mange roller at jonglere med. Jeg har også forældre, jeg skal forholde mig til, og det hele skulle gerne gå op til barnets bedste. I den situation kan det være svært at være fortrolig med barnet. Jeg mener, min opgave er at skabe kontakt til forældre og især børn, så de får tillid til den støtte, der skal iværksættes," siger Charlotte Veistrup.

Omkring bordet er der bred enighed om, at socialrådgiveren ikke kan være barnets fortrolige, men derimod en tovholder, der har overblikket og det overordnede ansvar for at hjælpe barnet.

"Sagsbehandleren skal satse på troværdighed, for som anbragt kan man ikke være fortrolig med en person, der har magt over en. Jeg tror, at sagsbehandlerens rolle som autoritet kan vendes til noget positivt, så den unge for eksempel siger: Det var sagsbehandleren, der skaffede mig en god støtteperson," siger Stefan Jul Gunnensen.

Men selv om sagsbehandleren ikke er barnets fortrolige samtalepartner, er der i panelet enighed om, at det er vigtigt for det anbragte barn at have direkte kontakt til den professionelle.

Malene Meisner fortæller, at hun højst har haft den samme sagsbehandler tre gange, og i dag føler hun, at hun i den grad manglede en direkte kontakt til kommunen.

"Det er vigtigt selv at kunne snakke direkte med

sagsbehandleren, og at kontakten som i mit tilfælde ikke bare går gennem andre, for eksempel pædagogerne. Vi er systemets børn, og derfor skal vi selv tale med sagsbehandleren. Da jeg som 17-årig flyttede i ungdomshybel og selv skulle have kontakten til sagsbehandlerne, følte jeg ikke, at de forstod mit teenagesprog, og jeg forstod ikke dem. Det hele var meget lettere, når min kontaktperson på hyblen snakkede med sagsbehandleren. Derfor har jeg følt, at man som anbragt skal lære sagsbehandlerens sprog", siger Malene Meisner.

BRUG FOR AT LETTE HJERTET

Det anbragte barn har i høj grad brug for at have en fortrolig, som det kan tale åbent med om forholdet til for eksempel plejefamilien og forældrene.

Og det er sagsbehandlerens ansvar at finde denne fortrolige uden for forvaltningen, lyder panelets konklusion. Alma Ankerbo fortæller, hvordan fortroligheden med en bestemt familieplejekonsulent gjorde livet lettere at bære.

"Den tredje konsulent, jeg havde, var fantastisk. Hun kom og hev mig til side og sagde: "Jeg er til for dig." Jeg kunne sige til hende, hvad jeg ville. Var hun begyndt med at henvende sig til mine plejeforældre, havde hun brudt fortroligheden. Der skal være tryghed og fortrolighed. En holdning, der går ud på, at jeg hører, hvad du siger. Det samme som forældre gør."

Selv om sagsbehandleren ikke er barnets fortrolige, er det vigtigt, at hun besøger barnet og mærker efter, om det går godt i plejefamilien. Desuden skal sagsbehandleren ifølge Alma Ankerbo uden omsvøb fortælle sandheden om, hvad der sker, og hvorfor barnet er anbragt.

"For et barn kan føle sig sindssygt meget i vejen, hvis ikke man fortæller, hvad der foregår," siger Alma Ankerbo.

Naja Ericson supplerer:

"De børn, vi taler om, har alligevel oplevet så meget. Det gør ikke noget at få sat ord på tingene. Til forskel fra almindelige børn, der har deres far og mor som sikkerhedsnet, så har de anbragte kun systemet. Vi har ikke en mor og far. Vi har rigtig mange mødre og fædre."

21

De fem tidligere anbragte er alle med i projektet TABUKA (Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelsen), der indsamler tidligere anbragtes erfaringer og forslag til forbedring af anbringelserne af børn og unge.

Socialformidler **Per Støve** er familierådgiver i Aalborg Kommune og formand for Socialpolitisk Udvalg i HK/Kommunal.

Malene Meisner, 28 år. Starter på pædagogseminarium til sommer. Malene har været anbragt flere steder, blandt andet på børnehjem fra hun var 13, til hun var 18 år.

Foto: Louise Dyring Nielsen.

Per Støve (t.h.), der de seneste 20 år har arbejdet som familierådgiver i Aalborg, mødte psykolog og konsulent på familieområdet Michael Storm (t.v.) til en samtale om inddragelsen af små børn. Michael Storm er privatpraktiserende psykolog i Allerød.

Den gode myndighedsperson

Sagsbehandlerens fornemste opgave er at bære myndighedskasketten på en forståelig måde for barnet. Det anbragte barn skal vide, hvem der har besluttet, at det ikke skal bo hos far og mor. Sådan lød et af budskaberne fra psykolog og familiekonsulent Michael Storm til familierådgiver Per Støve fra Aalborg Kommune, da de diskuterede inddragelsen af små børn i børnesamtalen.

22

Fire-årige Julies mor har et alvorligt alkoholproblem, og Julie kan derfor ikke længere bo hjemme. Hvordan fortæller sagsbehandleren, som måske kun har mødt den lille pige få gange, at hun ikke kan bo hos sin familie. Kan sagsbehandleren gå så langt, at hun taler åbent om moderens alkoholproblem, eller sætter det tværtimod Julie i en loyalitetskonflikt.

Det er blot et eksempel på de mange spørgsmål, som børnesamtalen kan rejse.

Familierådgiver Per Støve arbejder med børnesager i Aalborg Kommune. Han oplever, at det især er børnesamtalen med helt små børn, der gør ham og kollegerne usikre. Per Støve mødte psykolog Michael Storm, der har mange års erfaring som konsulent inden for familieplejeområdet, til en samtale om inddragelse af mindre børn.

Michael Storm mener, at sagsbehandleren skal gøre meget ud af at fremstå som en tydelig myndighedsperson for børn helt ned til børnehovedalderen.

"Mange rådgivere er i tvivl om deres rolle. Er de fortrolige med barnet, eller er de myndighedspersoner. Sagsbehandleren kan nå langt i børnesamtalen, hvis hun vil påtage sig at bære myndighedskasketten på en forståelig måde for barnet. Sagsbehandleren er den, der på en tydelig og forståelig måde fortæller barnet, hvorfor det ikke

længere skal bo hos mor eller far," siger Michael Storm.

Han advarer mod, at socialforvaltninger "køber" familieplejekonsulenter eller andre udefra, der skal informere barnet. Det skaber uklarhed for barnet, når konsulenter går ind og varetager kommunens opgave.

"Sagsbehandlerens samtale med barnet har to vigtige formål: At høre barnet. Og at bygge barnets livshistorie op."

Mange anbragte børn bliver flyttet fra det ene sted til det andet uden at vide, hvorfor de skal flytte. Som voksne kan tidligere anbragte ofte have meget svært ved at få hold på deres livshistorie. De har måske ikke nogen klar erindring om, hvem der har bestemt, at de skulle anbringes, og på den måde mangler der nogle brikker i deres personlige historie.

"Derfor er det vigtigt selv for små børn, at de kan huske, at de har talt med en myndighedsperson. På den måde kan en 14-årig dreng tænke tilbage på, at han som fem-årig flyttede fra mor, efter at han havde talt med en fra kommunen."

Ubehagelige beskeder

Per Støve: "Min oplevelse er, at første gang, man møder et

børnehavebarn, så skal mødet være trygt. Men hvordan skaber sagsbehandleren den tryghed?"

"En måde at skabe tryghed på er at arrangere samtalen, så der ud over sagsbehandleren og barnet er en anden voksen med, som barnet føler sig fortrolig med," siger Michael Storm og fortsætter:

"Hvis barnet har svært ved at forstå, hvad der bliver sagt, er der en anden, der kan hjælpe. Og barnet har en voksen, som det kan tale med efter samtalen. Men det er vigtigt, at sagsbehandleren ikke overlader ansvaret for samtalen til barnets fortrolige. Sagsbehandleren skal være den, der kommer med beskedene og spørgsmålene i samtalen."

Per Støve: "Hvordan fortæller man et lille barn, at det ikke længere skal bo hos forældrene?"

Michael Storm: "Det er meget svært at skulle fortælle et barn, at det ikke kan være hos sin far eller mor, fordi den besked vækker sorg hos barnet. Alligevel vil det efter min mening være et fejlgreb at overlade det til en pædagog eller en anden af barnets fortrolige at overbringe det budskab. På den måde mister barnet en fortrolig. Det skal fremgå af samtalen, at det er myndigheden, der har bestemt, at barnet skal anbringes uden for hjemmet. Sagsbehandlere er nødt til at øve sig på, at de er kommunen og dermed ansvarlig for beslutninger, der nogle gange er ubehagelige. For børn har det sådan, at de gerne vil vide, hvem der har truffet beslutningen."

Lær "kommunen" at kende

Per Støve: "Er der så særlige ting, du synes, man skal være

opmærksom på i forhold til de lidt større børn, der er startet i skole?"

"Børn på 7-8 år vil ofte begynde at beskæftige sig med, hvis skyld det er, at de ikke længere kan bo hjemme. I den aldersgruppe kan man godt begynde at introducere skyld og skam ved for eksempel at sige, at mange børn føler, at det er deres skyld, at de ikke længere kan bo hjemme. Og spørge til, om barnet også har den følelse", siger Michael Storm. Han mener, at børn i skolealderen også kan begynde at forstå, at der er forskel på intention og handling. At selv om mor måske handlede på en bestemt måde, mente hun det ikke sådan.

"Det er en vanskelig balance både at tale om forældrenes svigt og så omtale dem med respekt," siger Michael Storm og fremhæver en anden pointe i forhold til de lidt større børn.

"Når der er etableret en kontakt til barnet, kan man godt lade samtalen foregå på sagsbehandlerens kontor, så barnet på den måde får et forhold til, hvad kommunen er."

Per Støve: "Kan man øve sig i at blive bedre til at være mere åben og ærlig og skabe bedre kontakt med børn?"

"Vi kan sagtens bruge nogle af de ting, vi hver især har i posen, når vi skaber kontakt med børn. Som for eksempel at kommentere det legetøj, barnet sidder med.

Men omvendt må sagsbehandleren heller ikke blive for jovial. Hvis barnet bliver vred, skal det have lov til at give udtryk for sine følelser, og det er svært, hvis manden eller kvinden fra kommunen er for rar. Det afgørende er, at barnet har en oplevelse af, at det har talt med en sagsbehandler."

Jeg kan desværre ikke tale urdu men jeg er parat til at lytte

At forberede sig til en samtale med et barn med en anden etnisk baggrund er en balancegang. En tolk kan være uundværlig og er et synligt tegn på det anderledes - men som sagsbehandler skal du samtidig fokusere på barnet og ikke på barnets etniske minoritetsbaggrund.

Børesamtalen med et etnisk minoritetsbarn kræver grundige overvejelser. Det er ofte kompliceret at finde ud af, hvilket sprog barnet bedst kan kommunikere på, fortæller lektor Marianne Skytte, der i mange år har været engageret i socialt arbejde med etniske minoritetsbørn og deres familier.

24

Mange børn med anden etnisk baggrund end dansk er tosprogede, og derfor vil et overfladisk spørgsmål til for eksempel barnet selv, pædagogen eller skolelæreren være et "ja, samtalen kan godt foregå på dansk". Men sagsbehandleren bør være opmærksom på, at et etnisk minoritetsbarn ofte kan have et funktionelt differentieret sprog.

"Barnet vil måske have danske ord for mange af de

ting, der foregår i børnehaven eller i skolen. Og kan måske fortælle nuanceret om sit liv dér på dansk. Mens barnet ofte bedst vil kunne fortælle om det, der foregår i hjemmet og mellem familiemedlemmeme i øvrigt, på modersmålet."

"Det er svært for sagsbehandlerne at finde ud af. Og sagsbehandleren skal stole på sin egen intuition under samtalen. For det kan også være, at mor og far tror, at barnet taler flydende dansk. De ved jo af bitter erfaring, at modersmålet - det sprog forældrene taler med bar-

net - det behersker barnet ikke fuldt ud. Og de kan hende i børnehaven høre, at barnet kan begå sig på dansk - men de kan jo ikke høre, hvilket niveau, barnet taler dansk på. Det modsatte gør sig gældende for pædagogerne, der kender barnets - måske kejtede - dansk. De kan tro, de hører et flydende tyrkisk eller pakistansk, når barnets familie er til stede."

At kunne udtrykke sig med ord er en vigtig del af en kontakt mellem et barn og en sagsbehandler. Derfor bør sagsbehandleren være opmærksom på sproget, ikke bare i begyndelsesfasen, men under hele forløbet.

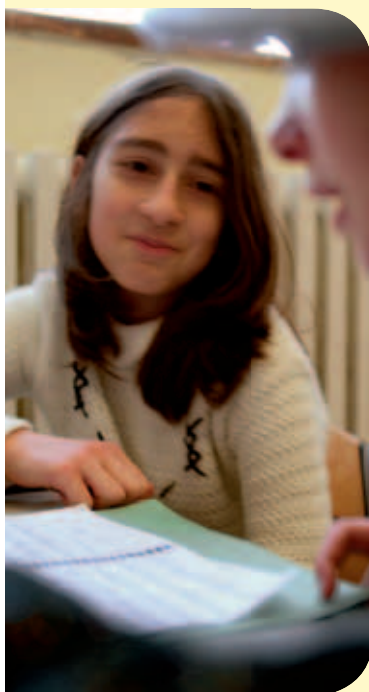
Skriv det i sagen

"Er der tidspunkter undervejs, hvor du mærker, at det bliver svært for barnet at udtrykke sig, kan du foreslå, at I næste gang taler videre om emnet med hjælp fra en tolk."

Er det ikke muligt at skaffe en kvalificeret tolk, eller blev kvaliteten af samtalen ikke som ønsket, har Marianne Skytte et forslag:

"Skriv i sagen, at du fornemmer, at barnet ikke får nuanceret sine udtalelser på grund af sproget. Skriv, at samtalen er vanskelig. At der er huller. Og tænk over, om du kan få den manglende viden om barnets synspunkter dækket ind på anden måde."

Det er vigtigt ikke i sit stille sind at konkludere, at "manglende dansk-kundskaber skyldes manglende stimulering eller manglende omsorg fra forældrene". Drag først den konklusion, hvis det er undersøgt til bunds, at det forholder sig sådan. Barnets manglende danskundskaber kan jo også skyldes ringe sproglige udviklingsbetingelser i daginstitutionen eller skolen.

Marianne Skytte taler ofte i dilemmaer, når hun skal beskrive, hvordan man som sagsbehandler skal forholde sig til etniske minoritetsborgere og altså også børn. For det handler både om at anerkende forskelligheden og om ikke at lade forskelligheden blokere for kravet om ligestilling.

"Enhver familie og ethvert barn er unikt. Så udgangspunktet er nysgerrighed og åbenhed. Fortæl mig, hvordan I gør i jeres familie – det skal være indgangsreplikken. Sæt mere tid af end til et etnisk dansk barn, for der er mange flere ting, du ikke kan tage for givet," opfordrer Marianne Skytte.

Hun peger på, at der i andre kulturer kan være helt andre regler for blandt andet den non-verbale kommunikation, end der er blandt de fleste danskere. At det kan være at vise respekt for den voksne ikke at have direkte øjenkontakt. Det kan for eksempel af en uforstående sagsbehandler tolkes som, at barnet måske skjuler noget.

Den tredobbelte magtperson

En del af forberedelsen, når man skal have en samtale med et barn med minoritetsbaggrund, består i at forholde sig til, at "nu går jeg ind i dette dilemmafyldte rum", hvor der ingen nemme løsninger er. Og hvor man som sagsbehandler ikke bare er dobbelt, men tredobbelt magtperson. Man er voksen, man er professionel, og man er en del af majoriteten.

"Som sagsbehandler skal man turde stå ved det og overveje grundigt, hvad det gør ved barnet og dets lyst til at fortælle ting," siger Marianne Skytte.

Det er tydeligt, at "overvejelser" for Marianne Skytte ikke bare er en flygtig tanke på vej ind ad en kontordør, hvor der venter en samtale med et barn. At overveje er at undersøge, spørge, læse, spørge igen og skrive ned, når noget ikke er belyst tilstrækkeligt.

"Det er utroligt vigtigt, at man virkelig prøver at give barnet de bedste muligheder for at udtale sig," siger hun.

At barnet ud over de to øvrige magtrelationer også skal forholde sig til en sagsbehandler, der tilhører majoriteten, lægger en ekstra dimension til samtalen.

"Barnet skal måske ikke bare fortælle noget dårligt om sine forældre. Det skal fortælle det til en af "de andre". I den situation kan man overveje, om barnet i stedet skal tale med en person, der også har minoritetsbaggrund.

Det kan være en pædagog fra børnehaven eller en lærer, og det behøver ikke være fra fuldstændig samme

etniske baggrund. Det vigtige er at skabe en samtalsituation, hvor barnet føler sig anerkendt og trygt," siger Marianne Skytte. Og understreger i samme åndedrag, at der ingen facitliste er. For der er også situationer, hvor det at lade en person med etnisk minoritetsbaggrund overtage en børnesamtale får det modsatte resultat – at barnet klapper i. Måske fordi barnet fornemmer, at familiens æresbegreber vil blive krænket ved at udstille problemerne for andre uanset etnisk baggrund. Måske fordi barnet har mindre tiltro til fortroligheden omkring samtalen, hvis samtalepartnere er fra forældrenes etniske minoritetsmiljø.

På samme måde vil barnets lyst til at tale om sin situation være lille, hvis det fornemmer, at sagsbehandleren har en fordomsfuld holdning til den etniske gruppe, det kommer fra. Uanset hvor godt sagsbehandleren forsøger at skjule det.

"Det vil i den grad afspejle sig i samtalen. Og hvis sagsbehandleren ikke gør sig det klart, skriver han eller hun måske i papirerne, at "barnet virker ikke tillidsfuldt" – er altså ikke trygt i sine familierelationer. Mens barnets mistillid måske i virkeligheden primært gælder sagsbehandleren," siger Marianne Skytte.

Helt overordnet mener hun, at det bør stå bøjet i neon foran døren til ethvert rum, hvor der skal foregå en samtale med et barn af anden etnisk oprindelse: "Det er først og fremmest et barn".

Hvis bare sagsbehandleren havde lyttet

Den 24-årige pædagog Gülhan Kiraz flygtede som 16-årig fra sin tyrkiske familie i Danmark. Her fortæller Gülhan, hvordan hun oplevede mødet med det sociale system.

"Jeg var hunderød, fordi min far var til stede i lokalet. Jeg har altid været meget bange for ham. Jeg sad og krammede den pædagog, der ledsagede mig, i hånden. Jeg kunne mærke varmen stige op i kroppen."

26

Sådan husker Gülhan Kiraz sit første møde med kommunen. Hun var dengang 16 år og havde på det tidspunkt været stukket af fra sin far i mere end en måned, fordi hun fandt forholdene hjemme utålelige. Hun boede midlertidigt på en institution og var sammen med en pædagog blevet indkaldt til møde i sin hjemkommune på Lolland.

"Ud over sagsbehandleren var min far og hans danske kæreste der også. Min far rejste sig op, lagde hænderne på

bordet og udbrød på en meget voldsom måde, at jeg som hans datter havde svigtet ham. Heldigvis afbrød sagsbehandleren ham og sagde: Nej, du skal ikke tage ordet. Det var den eneste gang, jeg følte, at hun var på min side. Så overvandt jeg mig selv og tog til genmæle. Jeg forsøgte at forklare, hvorfor jeg ikke ville bo hos min far, men i stedet ønskede at flytte til København. Men jeg følte ikke, at der blev lyttet til mine argumenter," fortæller Gülhan Kiraz og fortsætter:

"Jeg fik at vide, at jeg enten kunne komme til at bo på en institution, i en lejlighed nær min far eller hos nogle slægtninge. Det var et "take it or leave it" fra sagsbehandlerens side. Hun lyttede ikke til, hvordan jeg havde det, eller hvad baggrunden for flugten var."

Gülhan's far accepterede en frivillig anbringelse. Ifølge Gülhan fordi han ikke havde andet valg. Hvis kommunen havde grebet ind med en tvangsfjernelse, ville det have været en alvorlig krænkelse af hans ære.

Foto: Morten Schärfe

"Giv jer tid til at sætte jer ind i familiens kultur og barnets særlige historie. Det er også vigtigt, at der gøres meget ud af at introducere sagsbehandlerens rolle, og hvad barnet kan forvente af det sociale system. Da jeg kom til Danmark, vidste jeg jo intet om systemet, og hvad en sagsbehandler lavede," sådan lyder anbefalingen fra den 24-årige pædagog Gülhan Kiraz, der flygtede fra sin familie som 16-årig og siden blev anbragt på en institution.

Giftes med sin fætter

Forud for mødet på kommunen havde Gülhan Kiraz været gennem en turbulent tid. Som barn boede Gülhan med sin mor i en landsby i Konya-provinsen, mens hendes far levede og arbejdede i Danmark. Allerede som lille pige blev hun forlovet med sin fætter hjemme i landsbyen. Som 16-årig blev hun sendt til Danmark for at bo sammen med sin far, så hun senere kunne blive gift med fætteren og få ham til Danmark. Da hun ankom til Danmark, havde hun kun gået fem år i skole og kunne hverken dansk eller engelsk.

Livet hos faderen var fyldt med konflikter. Gülhan måtte ikke gå til fester eller i ungdomsklubber, og hun følte sig som en slags dresseret hund, der hjemme fungerede som rengøringskone og børnepasser for faderens danske kæreste.

Gülhan oplevede efterhånden situationen som håbløs, og hun fik et sammenbrud. Sammen med sin klasselærer fik hun i al hemmelighed arrangeret en flugt, der endte i København.

"På et tidspunkt blev jeg ringet op af min sagsbehandler, der fandt frem til mig. Under den første snak med hende i telefonen følte jeg, at stemningen var negativ. Sagsbehandleren opfordrede mig til at tage hjem. Hun spurgte slet ikke, hvorfor jeg var flygtet. Jeg følte i det hele taget ikke, at hun forsøgte at sætte sig ind i mine ønsker."

Følte sig fejlanbragt

Efter mødet mellem sagsbehandleren, Gülhan og familien blev det besluttet, at hun skulle flytte på en institution. Her blev hun placeret sammen med danske unge med misbrugsproblemer.

"Jeg følte mig fejlanbragt. Jeg kunne jo sagtens finde ud af at stå op om morgenen og passe min skole. Mit problem var et helt andet, men det blev der ikke taget hensyn til."

Året efter flyttede Gülhan på kollegium, begyndte på HF og kom senere på pædagogseminarium. Hun havde løbende kontakt med forskellige sagsbehandlere:

Jeg havde en pædagog med, når jeg mødte sagsbehandleren på kommunen. Jeg forstod ikke helt, hvad der foregik, og gik ofte fra disse møder med en følelse af at have sovet i timen. I dag tror jeg, det ville have været bedre, hvis jeg havde haft en mere direkte kontakt til sagsbehandleren," siger Gülhan Kiraz og fortsætter:

27

"Under hele mit forløb har jeg på intet tidspunkt følt, at de sagsbehandlere, jeg har haft med at gøre, har lyttet til mig. Det virkede tværtimod, som om de slet ikke fattede, hvilket helvede jeg har været igennem. De forsøgte heller ikke at forstå min kultur og min baggrund. I perioder har jeg virkelig frygtet, at min familie ville dræbe mig. Men i forvaltningen blev sagen behandlet som en anbringelse af et dansk barn," siger Gülhan Kiraz og kommer med denne anbefaling til sagsbehandlere, der skal hjælpe børn og familier med en anden etnisk baggrund:

"Giv jer tid til at sætte jer ind i familiens kultur og barnets særlige historie. Det er også vigtigt, at der gøres meget ud af at introducere sagsbehandlerens rolle, og hvad barnet kan forvente af det sociale system. Da jeg kom til Danmark, vidste jeg jo intet om systemet, og hvad en sagsbehandler lavede. I begyndelsen var jeg bange for sagsbehandleren, fordi hun repræsenterede en autoritet. For piger, der stikker af fra familien, er det vigtigt hurtigt at få en eller anden form for netværk. De skal have en person, de kan ringe til døgnet rundt, for de føler sig kolossalt bange og alene. Og så er det afgørende, at sagsbehandleren sørger for adgang til en uvildig tolk, der ikke er et familiemedlem eller en bekendt af familien."

Annes Bog

På Socialforvaltningen i Herlev tager sagsbehandlerne gerne saks, klistermærker og billeder frem for at lave en personlig billedbog til de børn, der skal anbringes uden for hjemmet. Billedbøgerne har gjort det langt lettere at tale med børn, fortæller socialrådgiver Marianne Wellejus fra Herlev Kommune.

"Annes mor hedder Vibeke, og hendes far hedder Axel. I familien er der også en kat, der hedder Pjevs. Anne har altid boet alene sammen med sin mor. Anne ser aldrig sin far, da han har en ny familie. De seneste år er der sket mange ting i Annes liv.

Nu skal vi fortælle, hvad der skete..."

Sådan begynder Annes billedbog. På otte farvestrålende sider med billeder og klistermærker fortælles om otte-årige Annes liv og årsagen til, at hun for nylig måtte flytte væk fra sin mor og ind på institutionen Trollehøj.

Den opdigtede historie om Anne er et eksempel på de billedbøger, som sagsbehandlerne i Herlev Kommune laver til alle mindre børn, der anbringes uden for hjemmet.

"Bogen om Anne" er skrevet af socialrådgiver Marianne Wellejus efter samtaler med Anne og hendes forældre samt læsning af journalerne i sagen. Marianne Wellejus betragter billedbøgerne som et afgørende redskab - især i forhold til børnesamtalen med små børn.

"Med bogen bliver jeg tvunget til at formulere mig i et meget konkret sprog, som små børn kan forstå," fortæller hun.

Ideen til billedbøgerne opstod i 1998, da kommunens rådgivere var på et tre-dages kursus om inddragelse af børn.

Siden 2001 har det været en fast del af Børnefamilieafdelingens børnepolitiske mål, at alle børn, der anbringes uden for hjemmet, får en personlig bog. Børn under 12 år får en personlig billedbog. Børn over 12 år får mulighed for at tage stiling til, om de vil have lavet en ungdomsbog.

Marianne Wellejus har derfor i hver eneste af sine anbringelsessager indregnet et par timer ved computeren og med saks, billeder og klistermærker for at lave en børnevenlig udgave af sagsforløbet.

Hemmeligheder skal frem

På en af siderne, der beskriver den vold, som Anne har

været udsat for, har Marianne Wellejus helt bevidst placeret klistermærker med akvariefisk. Det er Annes yndlingsdyr, som hun ofte har betroet sig til. Under fisken står:

"Mor har fået en ny kæreste, Poul, der tit kommer på besøg, og så drikker de øl. Poul har mange gange slået mor, så naboerne har ringet efter politiet. Mor har fortalt, at Poul også har slået Anne, når hun har prøvet at hjælpe mor."

Marianne Wellejus understreger, at hun i børnebøgerne gør meget ud af også at fortælle om de grimme oplevelser, og hvorfor det ikke længere kan lade sig gøre at bo hjemme for på den måde at forsøge at fratage barnet skyldfølelse.

Mange børn, der skal anbringes, føler sig skyldige og skamfulde. Derfor er det vigtigt at få snakket om alle "hemmelighederne" og få sat ord på de ofte meget traumatiske oplevelser, et barn har været igennem. På den måde får børnene brudt nogle tabuer, og vi kan for eksempel snakke med dem om, at de ikke er de eneste i verden, hvis forældre drikker," siger Marianne Wellejus,

Marianne Wellejus har ofte oplevet, at hun var den første, der snakkede med et barn om forældrenes alkoholmisbrug.

En af hendes grundregler er altid at forberede forældre og børn på bogens indhold, så de ikke bliver overraskede over oplysningerne.

I de fem år, Marianne Wellejus har arbejdet med billedbøgerne, har hun ikke en eneste gang oplevet, at bøgerne er blevet afvist. De voksne kniber ofte en tåre, når de læser om deres egne svigt, mens børnenes reaktioner er vidt forskellige.

På et tidspunkt læste Marianne Wellejus bogen op for et søskendepar, der skulle anbringes uden for hjemmet. Mens der blev læst højt, var børnenes pædagoger og deres mor til stede.

"Pigen ville have læst bogen igen, mens drengen på knap otte år reagerede meget voldsomt. Han rev den side ud, der beskrev alkohol og vold og hoppede på den, inden han lagde den tilbage i mappen igen. Hans reaktion var overvældende, men også sund. På den måde fik vi lejlighed til at få snakket om, hvad der var sket, og hvorfor han skulle flytte fra sin mor," siger Marianne Wellejus.

Anbringelser har høj prioritet

Marianne Wellejus har oplevet, at antallet af anbringelsessager svinger meget. Men som regel får hver eneste anbringelse "fleksuret til at ryge i top", som Marianne Wellejus udtrykker det:

"Billedbøgerne er et udtryk for, at anbringelsessager har meget høj prioritet. I Børne-familieafdelingen har vi en aftale om, at disse sager skal behandles, så børnene inddrages, uanset om det så betyder overarbejde. Vi tager ofte ud og snakker med børn og deres forældre i hjemmet, og vi gør i det hele taget meget for at få talt med børn både før og efter, at en anbringelse besluttet," siger Marianne Wellejus og henviser til, at det anbragte barn altid får besøg i plejefamilien eller på institutionen i løbet af de

første tre måneder efter anbringelsen. Desuden får børn, der er anbragt af Herlev Kommune, besøg af deres sagsbehandler minimum to gange om året.

Marianne Wellejus har som hovedparten af sine kolleger stor erfaring i at tale med børn og unge. En gang om ugen rykker sagsbehandlere fra Børne-familieafdelingen ud på kommunens skoler for at rådgive børn og unge, der for eksempel oplever forældrenes skilsmisse eller andre problemer.

"Jeg føler, vi med hele kommunens fokus på inddragelse af børn og unge er blevet bedre til at snakke i dybden med børn og fortælle så konkret som muligt, hvad der er sket, og hvor børnene skal være i fremtiden," siger Marianne Wellejus.

I Annes bog beskrives den lille piges fremtid sådan:

"På Trollehøjen bor der 8 andre børn, som heller ikke kan bo hos deres forældre. Anne skal bo på Trollehøjen og gå i skole der i lang tid. Anne kan komme hjem og besøge mor hver anden weekend, og de kan tale i telefon sammen. Mor kan også ringe og sige godnat hver dag. Mor vil altid følge med i, hvordan Anne har det."

Overvejelser om børnesamtalen

Der findes ingen facitliste på den gode børnesamtale. Artiklerne har præsenteret en række overvejelser om børnesamtalen fra sagsbehandlere, kommuner, konsulenter, anbragte børn og tidligere anbragte. Her er et udpluk af nogle af de centrale overvejelser i hæftet:

30

- ❖ Forberedelse af børnesamtalen er helt afgørende. Hvad er formålet med samtalen? Er det en samtale, hvor barnet skal have informationer om, at det skal anbringes? Eller er det en undersøgende samtale, hvor sagsbehandleren skal finde ud af, hvor påvirket barnet er af de belastninger, det oplever.
- ❖ Det er vigtigt at have den holdning til samtalen, at den kan have vidtrækkende konsekvenser for barnet.
- ❖ Det er vigtigt at have den holdning, at samtalen også har betydning for sagsbehandleren. For det, barnet fortæller, vil påvirke sagsbehandlerens forståelse af problemet og dermed også de beslutninger, der skal træffes.
- ❖ Barnet skal være klar over, hvem det taler med. Præsenter hvad sagsbehandlerens rolle er, og hvem sagsbehandleren er. Der er vigtigt for børn at få "sat ansigt" på kommunen.
- ❖ Sagsbehandleren skal tage værtsskab for samtalen og møde barnet med respekt båret af både en professionel og en personlig attitude, hvor sagsbehandleren forsøger at være sig selv.
- ❖ Den voksne må ikke møde barnet med forudfattede meninger. I stedet skal de professionelle være åbne og prøve at lære børnene at kende.
- ❖ Giv børnesamtalen så gode rammer som muligt. Der skal være tilstrækkelig tid til samtalen, så den kan gennemføres i ro og uden at stresse barnet. Der skal også være plads til, at samtalen kan udvikle sig anderledes end planlagt. I forhold til de mindre børn har det stor betydning, at samtalen finder sted, hvor barnet føler sig trygt.
- ❖ Hvis der er etableret en god kontakt til et lidt større barn, kan det være en god idé at lade samtalen foregå på sagsbehandlerens kontor, så barnet på den måde får et forhold til, hvad kommunen er.
- ❖ Sagsbehandleren må ikke udspørge barnet, men stille åbne spørgsmål, der giver barnet mulighed for at tænke over spørgsmålene og dermed også kunne besvare dem på flere måder. Det skal være tilladt for barnet ikke at besvare spørgsmål. Vær opmærksom på ikke at presse barnet til for eksempel at udtale sig nedsættende om forældre.
- ❖ Sagsbehandleren skal kende barnet og dets baggrund og være stabil i kontakten med barnet før, under og efter en anbringelse.
- ❖ Sagsbehandleren behøver ikke at være barnets fortrolige, men skal altid være tovholder i sagen. Det er sagsbehandlerens ansvar at sikre, at barnet har en voksen, det kan tale med om svære ting.

Det aller-allervigtigste er, at jeg skal ville samtalen.

En samtale med et barn må aldrig blive noget, vi lige

klarer. Familierådgiver, Birte Bak, Århus Kommune.

Loven siger det klart. Børn, der anbringes uden for hjemmet, har ret til at blive hørt. Alligevel er der mange af de godt 14.000 anbragte børn, der ikke får tilbuddet om en børnesamtale.

I hæftet "Man skal nok lige lære os at kende først" giver fagfolk og nuværende og tidligere anbragte børn en række bud på vejen til bedre børnesamtaler. Formålet med hæftet er at skabe debat og viden, så anbragte børn bliver hørt og inddraget.

